

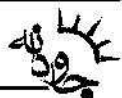
قرار دادهای الحاقی در حقوق خصوصی

ام البنین رمضان زاده

دانشجوی دکتری حقوق خصوصی دانشگاه تربیت مدرس تهران

انتشارات جاودانه

سرشناسه	رمضان زاده، ام البنین، ۱۳۶۶-
عنوان و نام پدیدآور	قراردادهای الحاقی در حقوق خصوصی / ام البنین رمضان زاده.
مشخصات نشر	تهران: جاودانه، جنگل، ۱۳۹۳
مشخصات ظاهری	ص: ۱۶۰
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۱۵۸-۳۸۹-۶
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	قراردادهای تصویبی
موضوع	قراردادهای تصویبی - ایران
رده بندی کنگره	۱۳۹۳ ۹۸ق/۸۴۵ K
رده بندی دیوبی	۳۴۶/۰۲۲
شماره کتابشناسی ملی	۳۶۸۸۲۶۳

عنوان کتاب: قراردادهای الحاقی در حقوق خصوصی

تألیف: ام البنین رمضان زاده

ناشر: انتشارات جاودانه، جنگل

ناظر فنی: امین لشکری

نوبت و سال چاپ: اول، ۱۳۹۴

قطع و تیراژ: رقعی، ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۷۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۵۸-۳۸۹-۶

تلفن: ۰۶۶۴۸۲۸۳۰-۹ ۰۶۶۴۸۶۱۱۵-۲۱ <http://www.junglepub.org>

email:// Info@junglepub.org ۰۳۱-۳۳۲۰۵۰۶۷-۳۳۲۰۳۸۰۰-۹

«حق چاپ برای مؤلف محفوظ است»

پیشگفتار مؤلف

امروزه همگام با تحولات روز که سرعت بیشتر در معاملات را مقتضی است دسته‌ی دیگری از قراردادهای شکل گرفته‌اند که در آن‌ها یک طرف که از انحصار برخوردار است طرح قراردادی را به میل خویش، تهیه نموده و به طرف خود عرضه می‌دارد و طرف عقد بدون آنکه حق داشته باشد سخنی در خصوص قیود و شروط قرارداد بگوید یا می‌بایست کلاً آن‌ها را بپذیرد و یا آن‌ها را رد کرده، خویشی را از امتیاز موضوع این قراردادها محروم سازد. این دسته از قراردادها را «قراردادهای الحاقی» نامیده‌اند. این نوشتار در پنج فصل تنظیم شده که در فصل اول کلیاتی در رابطه با قرارداد الحاقی همچون تاریخچه و مفهوم آن مطرح شد و در فصل دوم ویژگی‌های اصلی قرارداد الحاقی برشمرده شده است. با بررسی ویژگی‌های قرارداد الحاقی به این نکته می‌رسیم که در این دسته از قراردادها، نحوه‌ی اجاب و قبول به صورتی متفاوت از سایر عقود صورت می‌گیرد و همین، سبب گشته تا امر را بر اندیشمندان مشتبه سازد که ماهیت این دسته از اعمال چیست؟ در مبحث دوم از فصل دوم به این موضوع پرداخته شده است. در فصل سوم برخی مصادیق اصلی قرارداد الحاقی مورد بررسی قرار گرفته است و اعتبار قراردادهای الحاقی فصل چهارم را به خود اختصاص داده است. اما صرف‌نظر از اینکه آیا این دسته از قراردادها نافذند یا خیر، وجدان عمومی و روح عدالت‌خواهانه‌ی تمامی اندیشمندان عالم حقوق نمی‌تواند از کنار تمایل به حمایت از طرف ضعیف‌تر که طرف مقابل آن از موقعیت برتر خود سوءاستفاده کرده به سادگی بگذرد؛ لذا تلاش‌هایی صورت گرفته تا از طرف

ضعیف‌تر حمایت شود. این تلاش‌ها به صورت پیشنهادهای متفاوتی عرضه شده‌اند که در فصل پنجم و تحت عنوان تعدیل قرارداد الحاقی مورد بررسی قرار گرفته است. اما از سویی چون مداخله در قرارداد الحاقی به نوعی متعارض با برخی اصول کلی همچون اصل آزادی قراردادی و اصل حاکمیت اراده به نظر می‌رسد، در فصل ششم به این موضوع پرداخته شده است.

ام‌البنین رمضان‌زاده

www.ketab.ir

فهرست مطالب

مقدمه

فصل اول: کلیات

۳	مبحث اول: بیان مسأله
۹	مبحث دوم: ضرورت تحقیق
۱۱	مبحث سوم: تاریخچه
۱۵	مبحث چهارم: تعاریف و مفاهیم
۱۶	گفتار اول: تعریف قرارداد با عقد
۱۷	گفتار دوم: مفهوم قرارداد الحاقی
۲۰	گفتار سوم: قرارداد استاندارد
۲۳	گفتار چهارم: قراردادهای جمعی

فصل دوم: ویژگی‌ها و ماهیت قرارداد الحاقی

۲۹	مبحث اول: ویژگی‌های قرارداد الحاقی
۳۱	گفتار اول: ویژگی متعلق قرارداد
۳۲	گفتار دوم: ویژگی طرف پیشنهاد کننده
۳۴	گفتار سوم: ویژگی مفاد قرارداد
۳۵	گفتار چهارم: ویژگی شکل قرارداد
۳۵	مبحث دوم: ماهیت قرارداد الحاقی
۳۶	گفتار اول: نظریه مخالف قرارداد بودن اعمال الحاقی
۴۱	گفتار دوم: نظریه قائلین بر عقد بودن
۴۲	گفتار سوم: ارزیابی نظریات

فصل سوم: بررسی مصادیق اصلی قرارداد الحاقی در حقوق خصوصی

- مبحث اول: قراردادهای استفاده از امتیازات آب، برق و ... ۴۹
- مبحث دوم: قرارداد بیمه ۵۱
- مبحث سوم: قراردادهای اعطای اعتبار ۵۵
- مبحث چهارم: قراردادهای حمل و نقل ۵۷
- مبحث پنجم: قراردادهای مرتبط با نرم افزارها ۵۹
- مبحث ششم: قراردادهای حوزه تجارت بین الملل ۶۲

فصل چهارم: اعتبار قرارداد الحاقی

- مبحث اول: اعتبار قرارداد الحاقی در حقوق ایران ۶۷
- گفتار اول: نظریه صحت قرارداد ۶۹
- گفتار دوم: نظریه صحت قرارداد با امکان ابطال یا تغییر قرارداد ۷۰
- گفتار سوم: نظریه نفوذ قرارداد با امکان فسخ آن ۷۴
- گفتار چهارم: ارزیابی نظریات ۷۵
- مبحث دوم: اعتبار قرارداد الحاقی در حقوق خارجی ۷۶
- گفتار اول: اروپا ۷۷
- گفتار دوم: آسیا ۷۹
- گفتار سوم: آمریکا ۸۰
- گفتار چهارم: جمع بندی ۸۱

فصل پنجم: تعدیل قراردادهای الحاقی

- مبحث اول: تعدیل در حقوق خارجی ۸۸
- گفتار اول: اروپا ۸۹
- گفتار دوم: آسیا ۹۲
- گفتار سوم: آمریکا ۹۳

۹۴.....	مبحث دوم: تعدیل در حقوق ایران
۹۶.....	گفتار اول: بررسی مواد قانونی موجود
۹۶.....	بند اول: ماده‌ی ۱۷۹ قانون دریایی ایران
۹۷.....	بند دوم: ماده‌ی ۴۶ قانون تجارت الکترونیک
۱۰۱.....	بند سوم: اصل ۴۰ قانون اساسی
۱۰۱.....	بند چهارم: مواد مربوط به اکراه (ماده‌ی ۲۰۶ ق.م.)
۱۰۲.....	گفتار دوم: اصول و قواعد کلی
۱۰۲.....	بند اول: اصل حسن نیت
۱۰۴.....	بند دوم: قاعده منع سوءاستفاده از حق و لاضرر
۱۰۵.....	بند سوم: قاعده عدل و انصاف
۱۰۸.....	بند چهارم: نظم عمومی
۱۱۱.....	گفتار سوم: ارزیابی دلایل

فصل ششم: مداخله در قرارداد الحاقی و تعارض با اصول

۱۱۹.....	مبحث اول: رابطه‌ی میان اصل حاکمیت اراده و اصل آزادی قراردادی
۱۲۴.....	مبحث دوم: تحلیل قرارداد الحاقی بر مبنای اصل آزادی قراردادی
۱۲۹.....	مبحث سوم: تحلیل قرارداد الحاقی بر مبنای اصل حاکمیت اراده
۱۳۳.....	نتیجه‌گیری
۱۳۷.....	کتابنامه

مقدمه

در گذشته به‌طور معمول در معاملات طرفین از خصوصیات و موقعیت اقتصادی برابر یا نزدیک به هم برخوردار بوده‌اند و قراردادها با توافق دو اراده‌ی آزاد تحقق می‌یافت. اما در شرایط جدید اقتصادی وضعیت متفاوتی به وجود آمده و پدیده‌های تازه‌ای به منحصی ظهور رسیده‌اند که این تعادل نسبی را به هم زده است به گونه‌ای که در برخی موارد یک طرف تمام قدرت و امتیازات را در اختیار دارد و طرف دیگر در وضعیت بسیار متفاوت حتی از کم‌ترین امتیازات و آزادی برخوردار نیست. استفاده از این قراردادها به دلیل ایجاد تسریع در مبادلات، کاهش هزینه‌ها، بهره‌وری بهینه از زمان و سودآوری بیشتر، بسیار رواج یافته است، تا جایی که برخی همچون «اسلوسون»^۱ بیان کرده‌اند: «بیش از نود درصد قراردادهای منعقد شده با این گونه قراردادها انجام می‌پذیرد. خرید بلیط اتوبوس، قطار و هواپیما، برنامه‌های حمل و نقل کالا، افتتاح حساب در بانک‌ها، تقاضای انشعاب آب، برق، گاز، تلفن و فاضلاب، دریافت قبض استفاده از پارکینگ، قراردادهای بیمه و مانند آن از این نوع قراردادهاست».^۲ حقوقدانان، برای این دسته از قراردادها نام‌های متفاوتی را برگزیده‌اند که در نوشته‌ی حاضر از میان این اسامی عنوان «قرارداد الحاقی» مقبولیت بیشتری یافته است. لذا در عنوان کتاب نیز همین عنوان مورد استفاده قرار گرفته است.

1- Slawson

۲- علیزاده، مهدی، مبانی اصل حسن نیت و رفتار منصفانه در قراردادها، مجله الهیات و حقوق، ش ۱۵ و ۱۶، بهار و تابستان ۱۳۸۴، ص ۹۷.